

METODOLOGIJA PROVJERE INFORMACIJA

U svome djelovanju, Baltazar *fact checking* odjel slijedi određena načela i standarde dobre prakse, a u svrhu osiguravanja vjerodostojnosti svoga rada. Posebnu pažnju odjel posvećuje metodologiji provjere informacija. Metodologija za provjeru točnosti informacija sastoji se od 4 koraka: 1) Odabir tvrdnje za provjeru; 2) Proces provjere točnosti tvrdnje; 3) Objava provjerenih tvrdnji; 4) Politika ispravaka.

1. Odabir tvrdnji za provjeru

Fact-checking odjel konstantno pretražuje medijski prostor u potrazi za potencijalnim dezinformacijama, misinformacijama, malinformacijama i dezinformacijskim narativima u području održivog razvoja, s naglaskom na digitalnim medijima. Također, u pronalaženju i identificiranju informacija koje je potrebno provjeriti oslanjamo se i na širu javnost. Članovi odjela redovno se sastaju kako bi odabrali tvrdnje za koje smatraju da je potrebno provjeriti, imajući na umu njihovu važnost i potencijalnu viralnost. Vodimo se načelom nepristranosti i sljedećim kriterijima pri odabiru tvrdnji za provjeru:

- Provjerava se točnost informacija/tvrdnji/izjava javnih aktera i privatnih osoba koje se odnose na područje održivog razvoja i čija se točnost može utvrditi činjeničnim stanjem.
- Ne provjerava se točnosti informacija/tvrdnji/izjava koje su iskaz mišljenja i vrijednosnih procjena javnih aktera ili privatnih osoba, osim ako ista nisu potkrijepljena činjeničnim tvrdnjama.

- U posebnom fokusu je detektiranje i analiza dezinformacijskih narativa u području održivog razvoja. Dezinformacijski narativi predstavljaju najveću prijetnju nastojanjima vlada, međunarodnih organizacija i privatnih kompanija u ostvarivanju SDG ciljeva.
- Fokusiramo se na internetske portale, mrežne stranice te grupne i individualne profile na društvenim mrežama na kojima se objavljuju dezinformacije. S ciljem jednostavnijeg praćenja, sastavljen je popis istih. Portali, stranice i profili s ovog popisa redovito se prate.

S obzirom na količinu dezinformacija koje kruže svakog dana, odjel odabire one koje će analizirati. Pri odabiru tema o kojima će se pisati u obzir se uzimaju sljedeći kriteriji:

- Javni interes tvrdnje: Je li provjera konkretne informacije u javnom interesu?
- Izvor tvrdnje: Tko je tvrdnju kreirao i tko ju je podijelio? Osoba s istaknutim simboličkim kapitalom u društvu, verificirani profil, novinski portal, grupni profil?
- Potencijalna viralnost tvrdnje: Ima li dezinformacija potencijal za širenje i utjecaj na medijski prostor i publiku? Dobiva li značajnu pažnju na različitim internetskim platformama?
- Priroda tvrdnje: Može li potencijalno netočna informacija ili moguća dezinformacija imati potencijalno štetne ili opasne posljedice za društvo ili javne i privatne osobe?
- Interes građana: Razmatraju se i u obzir uzimaju zahtjevi koje podnesu građani putem otvorenog kanala na našoj mrežnoj stranici pod rubrikom 'Kontaktirajte nas' ili putem e-pošte.

2. Proces provjere točnosti informacije

Prilikom provjeravanja točnosti informacija pridržavamo se strukturiranog i sustavnog skupa pravila. Kao jedan od najvažnijih kriterija provjere valjanosti istraživanja slijedimo metodu triangulacije, tj. nastojimo provjeriti istinitost tvrdnje unakrsnim provjeravanjem informacija primjenom niza metoda i kroz što je moguće više stručnih izvora, uključujući:

- Kontaktiranje osobe kojoj se pripisuje tvrdnja.
- Konzultacije s renomiranim stručnjacima u području na koji se tvrdnja odnosi.
- Službene izjave za medije organizacija na koje se tvrdnja odnosi ili na čiji se djelokrug rada tvrdnja odnosi.
- Službeni izvori (podaci i priopćenja javnih institucija i drugih tijela javne vlasti).
- Podaci organizacija civilnog društva i međunarodnih organizacija.
- Znanstvena istraživanja.
- Korištenje specijaliziranih digitalnih alata i licenciranih baza podataka za praćenje izvora i verifikaciju podataka.

Odjel također uzima u obzir dezinformacije u formi uređenih slika, uređenih videozapisa, preoblikovanih objava na društvenim mrežama, koristeći različite alate za provjeru činjenica dostupnih na Internetu (Google Lens, Google Reverse Image Search, TinEye Reverse Image Search, InVID WeVerify, idr.).

3. Objava provjerenih tvrdnji

Slijedeći gore opisanu standardnu operativnu proceduru, odjel provjerava tvrdnje i donosi zaključak koji se može kategorizirati kao¹:

- netočno: sadržaj nema nikakvog utemeljenja u činjenicama
- djelomično netočno: sadržaj sadrži neke činjenične netočnosti (netočnosti ili pogrešne procjene u vezi s brojevima, datumima, vremenima, ali koje se mogu smatrati tumačenjem nečega što se stvarno dogodilo ili je rečeno; mješavina točnih i netočnih ključnih tvrdnji, pri čemu netočne ne prevladavaju; sadržaj predstavljen kao mišljenje, ali temeljen na netočnim informacijama),
- nedostaje kontekst: sadržaj koji implicira netočnu tvrdnju bez izravnog navođenja (izmijenjen ili djelomično netočan sadržaj koji iskrivljuje značenje izvornog sadržaja kako bi implicirao lažnu tvrdnju; izvještavanje o lažnoj tvrdnji treće strane bez dovođenja u pitanje istinitosti tvrdnje; korištenje podataka ili statistike koji impliciraju pogrešan zaključak),
- točno: sadržaj koji ne sadrži netočne ili obmanjujuće informacije,
- satira: sadržaj koji koristi ironiju, pretjerivanje ili apsurdnost za kritiku ili podizanje svijesti, posebno u kontekstu političkih, vjerskih ili društvenih pitanja, ali koji razuman korisnik ne bi odmah shvatio kao satiričan.
- izmijenjena fotografija/vidoezapis: slika, audio ili video sadržaj koji je uređen ili sintetiziran više od prilagodbi koje se radi zbog povećanja jasnoće ili kvalitete, na načine koji bi mogli dovesti ljude u zabludu o nečemu što nema činjeničnu osnovu.

Nakon što je tvrdnja odabrana, istražena i procijenjena, informacije stavljamo na mrežnu stranicu u obliku tekstova koji su detaljni i istovremno lako razumljivi za čitatelje. Sve

---

¹ Kategorizacija je preuzeta iz materijala korištenih na radionici koju je Faktograf održao za članove projektnog tima 10.09.2024. i 11.09.2024.

provjerene tvrdnje objavljuju se na mrežnoj stranici odjela. Provjerene tvrdnje i zaključci provjere jasno su navedeni. Nastojimo utvrditi kontekst u kojem je određena tvrdnja iznesena, fokusiramo se na jednostavnost jezika i pružamo poveznice na izvore kojima smo se služili prilikom provjere točnosti pojedine tvrdnje. Činjenice i dokazi koji podupiru zaključak odjela predstavljeni su precizno i transparentno kako bi čitatelji mogli sami provjeriti navedenu tvrdnju i razumjeti proces koji je doveo do zaključka. Suzdržavamo se od uredničkih komentara i držimo se politike nepristranosti te neutralnog i nepristranog stava u svakoj priči.

Konačno, razlikujemo novinarski od uredničkog odjela. Novinarski odjel fokusira se na pružanje točnih i nepristranih informacija o događajima, bez izražavanja subjektivnih stavova i mišljenja. S druge strane, urednički odjel posvećen je pisanju i objavljivanju mišljenja i komentara o ključnim društvenim, ekonomskim, političkim i kulturnim pitanjima. Ovi se komentari u pravilu odnose na analizu aktualnih trendova i narativa. Posebnu pažnju pridajemo analizi dezinformacijskih narativa koja uključuje razotkrivanje lažnih ili iskrivljenih tvrdnji koje se mogu pojaviti u javnom diskursu. Naš je cilj opremiti čitatelje alatima potrebnim za prepoznavanje dezinformacija te razumijevanje šireg konteksta i namjera koje se kriju iza manipulativnih sadržaja.

Ako su informacije neadekvatne ili izvan granica dokazivog, suzdržavamo se od donošenja konačnog zaključka.

4. Politika ispravaka i ažuriranje članaka

Tim za provjeru činjenica slijedi *politiku ispravaka* (detaljnije u zasebnom dokumentu “Politika objave ispravaka”). U slučaju pogreške, istu odmah javno obznanjujemo i objavljujemo ispravak.

Također potičemo čitatelje da podijele svoje povratne informacije putem kanala 'Kontaktirajte nas' na našoj web stranici ili putem e-pošte info@odrzivaistina.hr.

Financira Europska unija – NextGenerationEU. Izneseni stavovi i mišljenja samo su autorova i ne odražavaju nužno službena stajališta Europske unije ili Europske komisije. Ni Europska unija ni Europska komisija ne mogu se smatrati odgovornima za njih.